

Doç. Dr. Kadir ÖZKÖSE*

Sûfî Bulut Gibidir, Her Şeyi Gölgelendirir; Yağmur Gibidir, Her Şeyi Sular

“Küreselleşmenin, çoğulculuğun, çok kültürlülüğün ve birlikte yaşama tecrübelerinin tartışıldığı günümüzde farklılıkları zenginlik kabul eden ve bağrında her cins, dil ve ırktan zümreleri barındırabilen tasavvufî telâkkilere her zamankinden daha fazla muhtacıza galiba.”

“Güzel ahlâk; imanı tamamlayan, ihsânı kemâle erdiren, hayâtı güzelleştiren, sâhibini Allah’ın rızâsına yaklaştıran ve insanları ona meftûn eden bir iksirdir, yaptığımız ibâdetlerin gâyelerinden biridir.”

*Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Tasavvuf Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Tasavvuf, Allah’ın ahlâkıyla ahlâklanmayı gaye edinen, Müslümanların eğitim ve terbiyesini kollayan, onları geliştiren, Müslüman’ı daha rafine Müslüman haline getiren bir mekteptir. Tasavvuf, erdirici, öldürücü, Hak’la varidinci bir eğitim sistemidir. Bu meyanda Ebu Muhammed el-Cerîfî (ö.321 / 933)’ye: Tasavvuf nedir? diye sorulunca şu cevabı vermiştir: “Güzel ve yüksek olan her nevî huylara giriş yapma, çirkin ve aşağı olan her nevî huylardan çıkış yapma mânâsına gelir.” (Güzel huy edinme, kötü huylardan kaçınma, tahallî, tehallîdir.)¹ Buna göre güzel ahlâk; imanı tamamlayan, ihsânı kemâle erdiren, hayâtı güzelleştiren, sâhibini Allah’ın rızâsına yaklaştıran ve insanları ona meftûn eden bir iksirdir, yaptığımız ibâdetlerin gâyelerinden biridir.

Muhammed b. Ali el-Kettanî (ö.322/933) ise, “Tasavvuf ahlâktır; ahlâken senden önde olan tasavvuf bakımından da önde olur.”² sözü ile güzel ahlâkın içtimâî etkisine vurgu yapmaktadır. Gezegenerler arasında câzibe kuvveti ne ise, fert ve cemiyet arasında da ahlâk odur. İnsan-ı Kâmillerin dîni olgunluğu, ahlâkının derecesi ve mahiyetiyle ölçülür. Başka bir ifadeyle, güzel ahlâk, iman ve İslâm olgunluğuna delalet eder. Sûfî ya göründüğü gibi olmalı ya da olduğu gibi görünmelidir. O; sözü, işi ve kalbi birbirine uyan kimsedir. İçinde yaşadığı anın hakkını veren, sorumluluk bilincine sahip olan, erdemli davranışlarda bulunan kimsedir sûfî. Bu minvalde meşhur sûfîlerden Muhammed b. Ali el-Kessab, tasavvuf ve tasavvuf erbabını şöyle tanımlamaktadır:

“Tasavvuf, şerefli (kerim) bir zamanda, şerefli bir insandan, şerefli bir toplulukla bulunurken zuhur eden, şerefli huylardır.” (Allah bir şahsı ahlâken tam ve mükemmel bir hâle getirmiş, başkaları ona tâbi olmuş, tutulan yola tasavvuf, bu yolu tutanlara da sûfiyye denilmiştir.)³ Demek ki sûfnin her anı mübarek olmalı, hayatını anlamlı kılmalı, içinde yaşadığı çağa yön vermeli. Birlikte yürüdüğü ve beraber olduğu kimseler seçkin olmalı. Her an güzele, hatta en güzele talip olmalı.

Melâmîliğin öncü pirlerinden olan Hamdun el-Kassâr (ö.271/884) bu gerçeği şu tavsiyesi ile ifade etmektedir: “Sûfîlerle yoldaş olunuz. Çünkü onlar yapılan kötü hareketler için birçok tevîl ve mazeret bulurlar.” (Başkalarını mazur görerek affeder, kendilerini ve nefislerini kötüler ve kınarlar.)⁴

Egoizmin, bencilliğin ve menfaatin kol gezdiği günümüz dünyasında, insan insanın kurdudur felsefesinin hüküm sürdüğü çağdaş platformlarda, haklı olanın değil güçlü olanın sözü geçer diye dayatıldığı arenada böylesi diğergam, fadâkâr, hasbî ve ferâgat iklimine ne kadar muhtacıza.

Tasavvufî ahlâk, fert ve toplumu statik, durağan, hantal ve uyusuk bir yapıya bürüyen köhne zihniyet değil, hem kendisinin hem de cemiyetin tekâmülünü öngören, birlikte yaşama, birbirimizi kabullenebilme, mümin kardeşini kendisine tercih edebilme, karşılıksız sevgiyi sunabilme yetisidir. Burada, tarikatların ser halkası kabul edilen Cüneyd-i Bağdâdî (ö.297/909)’nin şu sözüne dikkat kesilecek olursak, tasavvufî ahlâkın temel hedefini daha iyi kavramış oluruz. Diyor ki: “Sûfî yer gibidir,

kötü olan her şey onun üzerine atılır, ama ondan güzel olandan başka bir şey çıkmaz. İyisi de kötüsü de ona basar, çığner (halkın yükünü sırtında taşır), bulut gibidir, her şeyi gölgelendirir; yağmur gibidir, her şeyi sular” (Adam tefrik etmez.)⁵

Tasavvufî ahlâkın özünde, insanları sahip oldukları inanca, dine, dünya görüşüne göre değil, yaşadıkları ahlâka göre değerlendirmek, dillerinin beyanına göre değil, hâllerinin beyanına göre görmek ve değerlendirmek esastır. Dövene elsiz, sövene dilsiz gerektiğini vurgulayan Yunus gibi tasavvuf büyükleri de insan sarrafı olmuşlar, sevmeyi meslek edinmişlerdir. Ne olursan ol, tövbeye gel diyerek hedef kitleleri ve davet halkaları olabildiğince genişletmişlerdir. Ama hiçbir zaman oldukları gibi kalmalarını değil güzelliğe merdi-

